

Szent Gellért, a csanádi egyházmegye első püspöke

Államalapító királyunk, Szent István az államszervezet létrehozása mellett rendkívül sokat tett a magyar katolikus egyház megszervezéséért is. Az általa alapított püspökségek közül **1030-ban került sor a marosi — későbbi nevén csanádi — felállítására**, melynek székhelye Marosváron volt. A püspökség megszerzésével és vezetésével Gellértet, a bencés szerzetest bízta meg.

Szent Gellért (Eredeti nevén György) Krisztus után 980 körül született Velencében, a Sagredo patríciuscsalád gyermekeként. Szülei öt éves korában a San Giorgio Maggiore bencés kolostorba adták. Tanulmányait végezve öt esztendőn Bolognában töltött. Teológiai és tudományos felkészültsége mindenben tiszteletet ébresztett. Időközben édesapja egy jeruzsálemi zárandoklat során életét veszítette. Gellért visszatérve kolostorába, hamarosan annak apátja lett. 1015. február végén azonban **hajóra szállt, hogy a Szentföldre menjen**. Ebben az elhatározásában döntő volt az a vágy, ami a középkori keresztény hívőiben égett: látni azt a földet, ahol Jézus élt. Hozzájárulhatott ehhez édesapja emléke, és az a tény is, hogy a San Giorgio kolostor apátjaként szembekeült az egyházi ügyekbe avatkozó velencei dogeal.

Útja során a Parenzo melletti Szent András-sziget bencés monostorában találkozott Raziná pannonhalmi apáttal. **Razina kérésének engedve Gellért Magyarországra jött**, gondolván, hogy innen a Dunán folytatja útját. Több hetet töltött Mór pécsi püspöknél, aki Anasztáz pécsvárad apátal együtt arra igyekezett rábeszélni a művelt itáliai bencést, hogy maradjon az országban, és **tehetségét fordítsa a magyar nép teljes megtérülésének szolgálatába**. 1015 augusztusában Székesfehérvárra is elvitték, ahol bemutatták István királynak. **István megbízta Gellértet fiának, Imre hercegnek nevelésével**, s a tudós szerzetes elvállalta a feladatot. **Hét éven át volt a herceg nevelője**, s valószínűleg az ő szellemi irányításával fogalmazták meg István

nevében az Imre herceghez szóló „Intelmeket”.

1023-ban Gellért Bakonybélbe vonult vissza, hogy ott remeteéletet éljen. Néhány évig elmélkedhetett és dolgozhatott itt. Ebben az időszakban több teológiai művet írt, ezek azonban sajnos elvesztek. Szent Gellért munkái közül egyedül a később keletkezett „Deliberáció”, vagyis az „Elmélkedés a három ifjú himnuszáról” című latin nyelvű biblíamagyarázata maradt ránk. Ebben az öszövétségi Dániel próféta könyvének azt a himnuszát kommentálja, melyet a Nabukodonozor király által tüzes kemencébe vetetett három ifjú énekelt.

1028 táján Szent István újra igényt tartott Gellért szolgálatára. Ajtony vezér legyőzése után Gellértet bízta meg, hogy az Ajtony által egykor birtokolt területen szervezze meg az új püspökséget. Ennek élére 1030-ban első püspökként Gellért került. Ő tíz szerzetessel együtt látott munkához. Egyházmegyéjét hét főesperességre osztotta. A papi utánpótlás biztosítására káptalani iskolát létesített, melynek élére Valter magisztert állította. Templomokat építtetett, s püspöki székesegyházat. Nemcsak a még pogány magyarok megkeresztelésében járt elől, de fáradhatatlanul küzdött az egyház által eretneknek bélyegzett tanok hirdetői ellen is. Ugyanakkor lelkes terjesztője volt Szűz Mária tiszteletének.

Szent István halála után unokaöccse, Orseolo Péter (1038–1041) került az ország trónjára. Gellért helytelenítette Péter ténykedését. Azonban Aba Sámuel (1041–1044) királyságának is ellenzője volt, mert az csak felesége révén állt rokonságban az Árpád-házzal.

Csanád vármegye címere. 1761. Szent Gellért ábrázolása Csanád vármegye XVIII. századi címerén

Gellért a Vazul-fiak trónutódlását támogatta, s megtagadta Aba Sámuel megkoronázását. Az előző Péter III. Henrik német császár segítségével — 1044-ben a ménfői csatában megverte Aba Sámuel seregét. Aba Sámuel meghalt, s Péter visszakerült a trónra. Politikája miatt azonban az ország főurai és főpapjai ismét szervezkedni kezdtek ellene. 1046-ban elhatározták, hogy hazahívják a száműzetésből Vazul fiait. Gellért püspöktársaival elindult Székesfehérvárról, hogy az ország határán fogadja a hazatérő Andrást és Leventét. Az országban azonban megmozdultak a néptömegek is. Ez a Vata vezette pogánylázadás egyszerre fordult a feudális rend, és a katolikus egyház ellen. Gellért püspököt Vata lázadói ölték meg.

A Szent Gellért életéről szóló nagyobbik legenda részletesen leírja a püspök halálának körül-

ményeit. A legenda szerint a pesti révhez igyekező Gellért püspök megállt kísérőivel Diódon, ahol misét mutatott be. Ezután megjövendölte, hogy még aznap mártírhaltat halnak. A Duna partjára érve találkoztak a lázadókkal, akik közáporral és fegyverekkel fogadták őket. Gellértet felvonszolták a Kelenhegyre (a mai Gellért-hegyre), itt egy taligára kötözték és letaszították a hegyről. Mivel még mindig élt, mellét dárddal átütötték, koponyáját pedig szétverték egy kővön. A hagyomány 1046. szeptember 24-ét tartotta Gellért halála napjának. Ezért miután 1083-ban szentté avatták, ezt a napot nyilvánították ünnepének. Vannak azonban olyan újabb történeti kutatások, melyek szerint 1046. augusztus 29-én halt meg Szent Gellért. Holttestét ideiglenesen Pesten temették el. Innen később átszállították Csanádra.

Szent Gellért megmaradt ereklyéi ma Velencében, Bolognában, Prágában, Győrött és Szegeden találhatók. A csanádi egyházmegye védőszentjének jelenleg Szegeden lévő ereklyéjét a velencei pátriárka adományozta a Fogadalmi templomnak 1930-ban, amikor azt felszentelték.

Giczi Zsolt

Morzsák a Bibliából

A Biblia egyik kulcsszava a MEGTÉRÉS.

A Pál-fordulás és a tékozló fiú megtérése gyakran elhangzó fogalom. Tartalmazza az önvizsgálatot, önkritikát, a tévedés, a rossz döntés szégyenét és leggyakrabban egy elvétett, megrontott kapcsolat helyreigazításának igyekezetét, az élet folytatásának normális mederbe terelését.

De míg általában az ember rideg és kegyetlen bíróné áll „a megtérővel” szemben, addig a Biblia Istennek, az igaz bírónak hosszú tűrését, megcsánó, gyengéd szeretetét és a menny nagy örömét mutatja fel igazsága mellett, sőt segítő közreműködését a hazatalálás megkönnyítésére.

Isten arra adta Szövetségét, a 10 parancsot választott népének, hogy azáltal medret készítsen az ember élete számára itt a földön és örökkévalóság teljessége felé tartva. De ezt nemcsak egy szám szerint kis népnek adta, hanem példának minden nép számára. „Kevés az, hogy nékem szolgám légy a Jákob nemzetségének megépítésére, és Izrael megszabadultjainak visszahozására: sőt a népeknek is világosságot adtalak, hogy üdvöm a föld végéig terjedjen!” (Ézsaiás 49:6)

Amikor ennek a rendeltetésnek nem felelt meg Izrael, mert a szomszédos pogány népek kultuszát, a természetkultust vette át, így megrontotta szövetségét Istenével — odadta őket ellenségeik kezére, hogy nyomorgassák őket és prófétákat küldött ilyen üzenettel: „Ha megtérsz az Úrhoz, a te Istenedhez és hallgatsz az ő szavára teljes szívedből és teljes lelkedből, akkor visszahozza az Úr a te Istened a te foglyaidat és könyörül rajtad!” (V. Mózes 30: 2–3)

A szövetségi hűség megromlása leginkább a pogány feleségek hatására következett be. Így történt Akháb király esetében, mikor felesége Jézabel 450 Baál és 400 Asera (termékenység isten) prófétát tartott. Ezekkel szemben Illés próféta a Kármel-hegyen rendezett megrázó istentétellel (1. Királyok könyve 18. rész) bizonyította Izrael Istenének élő valóságát és hatalmát, hogy visszatértse népét.

Isten kedvesének, szerelmesének, jegyesének, menyasszonyának nevezi népét, melyről gondoskodik úgy, hogy hiánya, kifogása nem lehetett, mégis hűtlenné, paráznává vált. Próféta sorát állította, hogy figyelmeztesse, szabad akaratukból megtérésre hívja őket. De ők „makacsodtak, pártot ütöttek ellened, törvényedet hátuk mögé vetették; prófétáidat is meggyilkolták, akik bizonyosságot tettek ellenük, hogy őket tehozzád térítenék” (Nehémiás 9:26). A több kisebb mértékű figyelmeztető ítélet után a 70-esztendeig tartó babiloni fogság ítélete korszaká következett be.

Az ítélet jogosságát elismerő szavait fogalmazza meg a próféta: „Megvertél engem, mint a tanulatlan tulkot. Téríts meg engem, és megtérek, mert te vagy az én Istenem... Azután hogy megtérítetted engem, megbántam bűneimet, és miután megismertem magam... szégyenkezem és pirulok” (Jeremiás 31:18). A reformáció korában, a török hódoltság idején a magyar prédikátorok ezekre az Igékre hivatkozva ébresztették a hitet és bátorították megtérésre: „Többé nem támaszkodik Izrael maradéka az őt nyomorgatókhoz, hanem támaszkodik az Úrhoz, Izrael Szentjéhez hűségesen: a maradék megtér, Jákob maradéka az erős Istenhez.” (Ézsaiás 10:20–21). „Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk, és az uralom az ő vállán lesz, és hívják nevét csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság atyjának, békesség fedelmének; Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége...” (Ézsaiás 9:6–7).

Papp László
református lelkész
(Folytatjuk)

Én és a Bárány

Álmomban láttam a Bárányt. Nem sírt, csak a vérét hullatta. Hideg a világ, mint a kockakő, rossz kalandok ne kísértsenek. De játszani hívott a Bárány, én meg csak álltam, néztem rá, nem akartam elhinni, hogy nekem is lehet.

dal

Nagy László felvételei

